

bouwkunstenaar ‘een bemiddelaar tussen mens en ruimte’ was. Hij dwong de beroepsgroep haar verantwoordelijkheid tegenover de gemeenschap onder ogen te zien en daagde tegelijkertijd overheidsinstanties uit door te stellen dat ‘omdat concrete democratie via de architectuur tot stand komt’, ‘het ook van belang is voor een samenleving om architecten zo te scholen dat ze hun leiders weten te kiezen’.¹⁷ Querrien nam ontslag op 6 oktober 1968, twee maanden voor het decreet voor de *Organisation provisoire de l’enseignement de l’architecture* het licht zag. Het lijkt geen twijfel dat hij de weg heeft vrijgemaakt voor verandering, maar te laat. In het architectuuronderwijs, net als in het hoger onderwijs in het algemeen, bracht de Parijse studentenrevolte een tijdelijke kortsluiting teweeg waarna een nieuwe dageraad aanbrak. Toekomstige creativiteit voedt zich echter met experimenten uit het verleden en in dit opzicht vormen de paar jaren voorafgaand aan de revolte de vruchtbare bodem waarop de 18 nieuwe UPs als ‘honderd bloemen zouden bloeien’.¹⁸ Ze ontwikkelden zich tot ‘Architectuurscholen’ die elk de vector zijn van een bepaalde pedagogische, methodologische, theoretische, politieke of esthetische sfeer.

Vertaling: InOtherWords, Maria van Tol

17
Max Querrien, fragmenten uit een lezing en een artikel (1965), verschenen in Lefèvre (red.), op. cit. (noot 6).

18
Florence Contenay, ‘Interview with Caroline Maniaque, Eléonore Marantz, Jean-Louis Violeau’, Parijs, Cité de l’architecture et du patrimoine, 16 mei – 17 september 2018. Contenay leende deze formulering van Mao Zedong.

Multidisciplinarity

A Brief History of UP1 (1968-1984)

Stéphanie Dadour and Juliette Pommier

After the strikes of May 1968 and the closure of the architecture department at the *École Nationale Supérieure des Beaux-Arts (ENSBA)*, new *unités pédagogiques (UPs)*¹ appeared across France. Sometimes they rose up out of the ashes of former schools, but often they were formed by hiring new teaching staff and creating curricula from scratch. The goal: to turn architecture into a legitimate university discipline based on knowledge instead of artistic arbitrariness.

The educational objectives of UP1 (located on Quai Malaquais in Paris), offered a critical alternative to the Beaux-Arts system by basing its educational objectives on a new conception of the architect and his role in post-industrial society. The curriculum was divided into three two-year programmes. This division was maintained until 1984, when a reform with impact on both administrative and pedagogical levels marked a turning point in the development of UP1’s identity. It took the name of *École d’architecture de Paris-Villemin* and reconceptualised its curriculum by focusing on interdisciplinary issues in two programmes of two and three years.

UP1’s pedagogical guidelines and its multidisciplinary curriculum needed to root education firmly in the real world and its possible transformation, unlike the ENSBA courses that had been completely cut off from the reality of production, as Jean-Louis Violeau has argued:

‘One works for a circle of intellectuals, a famous pianist or a rich landlord but never for “the largest number”, ignoring the question that a country like France, rebuilding itself in times of demographic growth, should answer.’² The aim was to understand and integrate ‘the forces of production’, ‘the needs of architecture for the greatest number of people’ and ‘scientific and technological problems’.³ This social and technical dimension was apparent at all levels of the curriculum: in the selection of courses and in the organisation of the studios, in basic education and in interdisciplinary postgraduate research. The curriculum covered humanities, exact sciences, technical sciences, fine arts and architecture.

The relationships between architecture and these various disciplines were diverse. The juxtaposition of courses and architecture left it up to the students to make connections. Operational articulations occurred when tutorials were associated with courses, such as in ‘case studies’ – analyses of examples based on field surveys and visits, as well as interviews with inhabitants. In the design studio, a multidisciplinary team supervised the students every week, leading to an integration of disciplines.

UP1 brought together a large number of architects with experience in practice, unlike other UPs, whose teachers were oriented towards theory. Most studio teachings were rooted in their teachers’

1
In 1968, there were five UPs in Paris (UP1, UP2, UP3, UP4, UP5) and one in each of the following cities: Lille, Rouen, Nancy, Strasbourg, Rennes, Nantes, Bordeaux, Clermont-Ferrand, Lyon, Grenoble, Toulouse, Montpellier, Marseilles.

2
Jean-Louis Violeau, *Les architectes et Mai 68* (Paris: Recherches, 2005), 33.

3
UP1 blueprint, 11 October 1968, *École d’Architecture Paris-Villemin Archives*.

Multidisciplinariteit

Een korte geschiedenis van UP1 (1968-1984)

Stéphanie Dadour en Juliette Pommier

Na de stakingen van mei 1968 en de sluiting van de architectuurfaculteit van de École Nationale Supérieure des Beaux-Arts (ENSBA), werden her en der in Frankrijk nieuwe *unités pédagogiques* (UPs) opgericht.¹ Soms herrezen ze uit de as van de voormalige scholen, maar vaak werden ze bemand door nieuw gerecruiteerde stafleden en werden de curricula helemaal vanaf nul opgebouwd. Het doel: de architectuur transformeren in een legitieme universitaire discipline, gebaseerd op kennis in plaats van artistieke willekeur.

Het onderwijsprogramma van UP1 (gelegen aan de quai Malaquais in Parijs) bood een kritisch alternatief voor de opleiding aan de Beaux-Arts, door haar educatieve doelstellingen te baseren op een nieuwe opvatting van de architect en diens rol in de postindustriële samenleving. Het curriculum werd opgedeeld in drie tweejarige programma's. Deze verdeling werd gehandhaafd tot 1984, toen een hervorming werd doorgevoerd die van invloed was op zowel het administratieve als het pedagogische niveau. Een hervorming die een keerpunt vormde in de ontwikkeling van de identiteit van UP1. Het instituut nam de naam École d'architecture de Paris Villemin aan en herconceptualiseerde zijn curriculum door zich in twee onderwijsprogramma's van twee en drie jaar te richten op interdisciplinaire onderwerpen.

De pedagogische richtlijnen van UP1 en haar multidisciplinaire curriculum

moesten het onderwijs stevig verankeren in de werkelijkheid en een mogelijke transformatie daarvan, in tegenstelling tot het vakonderwijs aan de ENSBA die volgens Jean-Louis Violleau volledig was afgesneden van de realiteit van de architectuurproductie: 'Men werkt er voor een kring van intellectuelen, een belangrijke pianist of een gefortuneerd iemand, nooit voor "het grootste getal", en dat is nu juist de kwestie in een Frankrijk dat zich opnieuw moet uitvinden langs de lijnen van demografische groei.'² Het doel was om 'de krachten van de productie', 'de noden van een architectuur voor het grootste aantal mensen' en 'wetenschappelijke en technologische problemen' te begrijpen en te integreren in het onderwijs.³ Deze sociale en technische dimensie kwam op alle niveaus van het curriculum aan bod: bij de selectie van de vakken en in de organisatie van de werkgroepen, in het basisonderwijs en in het interdisciplinair onderzoek bij vervolgopleidingen. Het curriculum omvatte de humaniora, exacte en technische wetenschappen, beeldende kunst en architectuur.

De relaties tussen architectuur en deze verschillende disciplines waren divers. De juxtapositie van vakonderwijs en de architectuurpraktijk liet het aan de studenten over om verbanden te leggen. Raakvlakken deden zich voor wanneer colleges gekoppeld werden aan vakonderwijs, zoals in de 'casestudies': analyses van voorbeelden op basis van

I - UNITE PEDAGOGIQUE D'ARCHITECTURE N°1 - LE D. U. A.

Le D.U.A. (vers un Département Universitaire d'Architecture dans le cadre d'une Faculté de l'Environnement) a été créé en août 68 par un groupe d'enseignants, d'étudiants et de praticiens qu'unissaient :

- Une attitude critique et pragmatique face aux problèmes de l'environnement
- Le souci de répondre aux besoins du plus grand nombre, dans une société de mutation, par une approche globale et notamment technologique
- Une idée commune du rôle de l'Architecte considéré comme élément particulier d'une équipe pluridisciplinaire qui comprend les différents représentants de la conception du cadre bâti
- Un point de vue commun sur la formation de cet intervenant, tant sur le plan du contenu que celui des méthodes pédagogiques fondées sur les motivations de chaque étudiant.

I - SES OBJECTIFS

L'Unité Pédagogique n°1 - D.U.A. - a donc pour objectifs :

- Un enseignement de l'architecture développé et confronté à la pratique et à la recherche
- Une pratique conforme aux besoins de la société, l'architecture devant être considérée comme un service social
- Une recherche appliquée ayant pour objet d'intégrer les possibilités techniques et scientifiques dans le processus de la construction
- La formation d'un homme qui, en tant que citoyen et praticien, ait vis à vis de la société et de lui-même une attitude critique et créatrice
- La formation d'un homme qui s'intégrera dans un exercice professionnel renouvelé au sein d'équipes pluridisciplinaires.

Curriculum, UP1, 1978-1979

¹ In 1968 waren er vijf UPs in Parijs en telkens een in Lille, Rouen, Nancy, Strasbourg, Rennes, Nantes, Bordeaux, Clermont-Ferrand, Lyon, Grenoble, Toulouse, Montpellier en Marseille.

² Jean-Louis Violleau, *Les architectes et Mai 68* (Parijs: Recherches, 2005), 33.

³ *UP1 blueprint*, 11 oktober 1968, École d'Architecture Paris-Villemin Archives.

veldwerk en bezoeken, maar ook interviews met bewoners. In de ontwerpstudio begeleidde een multidisciplinair team de studenten op wekelijkse basis, wat leidde tot een integratie van diverse disciplines in het onderwijs.

UP1 bracht een groot aantal architecten met praktijkervaring bij elkaar, in tegenstelling tot andere UPs waar de docenten meer de nadruk legden op theorie. De meeste studio's waren geworteld in de visie van hun docenten op het beroep, hun gewoonten en overtuigingen. Dit was het geval met Henri-Paul Maillard en zijn medewerker Paul Ducamp, maar ook met Georges Maurios, Michel Duplay, Denis Valode en leden van het Atelier d'Urbanisme et d'Architecture (AUA), onder wie Jacques Kalisz, Jean Deroche en Jean Perrottet. Als critici van de *Grands Ensembles*, van een gefragmenteerde en functionalistische stedenbouw en zware industrialisatie, waren ze geïnteresseerd in de begrippen 'systeem', 'kader' en 'proliferatie'. Techniek, opgevat als een constructiewetenschap, stond centraal in hun studio's waaraan veel ingenieurs deelnamen die er lezingen gaven.

De technische wetenschappen werden operationeel ingezet bij het ontwerpproject: vakken en oefeningen op basis van materialen, toegepaste fysica, structurele systemen, constructie en de morfologie van structuren. Nieuwe vaardigheden werden geïntegreerd in lijn met de veranderingen in de professionele wereld. In 1984 werden er bijvoorbeeld onderwerpen als informatica, bouweconomie en herbestemming aan het curriculum toegevoegd, maar ook ecologisch ontwerp. Het onderwijs paste zich aan aan de ontwikkeling van het architectonisch onderzoek door de technische aanpak te intellectualiseren en een historische dimensie te geven. Vakken over de theorie van structuren en architectuurgeschiedenis voldeden aan deze behoefte.

Multidisciplinariteit typeerde het merendeel van de werkgroepen die op jaarlijkse of facultatieve basis werden georganiseerd: de studiotteams planden onderwerpen voor elk semester en zorgden voor een onderling thematische reeks (bijvoorbeeld van het schaalniveau van de architectuur tot dat van de stad, of van een sociologisch perspectief naar

een technisch perspectief). Onderwerpen werden gekozen als een manier om voormalige Beaux-Arts-thema's te bekritisseren, maar ook vanuit een kritiek op de hedendaagse massaproductie. Om *le logement pour le plus grand nombre* opnieuw te overdenken, was het noodzakelijk om de technische eigenschappen ervan te beheersen en te integreren met de sociale kant van de zaak. Dat was mogelijk dankzij betere woningbouwplannen, die in de stedelijke context konden worden ingevoegd.

Studio 2, geleid door architect, docent en onderzoeker Claude Schnaidt, was een voorbeeld van een aanpak die verschillende disciplines op een georganiseerde en graduele manier samenbracht, van bachelor- tot afstudeerfase. Het project werd gekenmerkt door een duidelijke methodologische aanpak: geleidelijk aan werden de problemen complexer; wekelijks was er een multidisciplinair team bij betrokken, bestaande uit ingenieurs, sociologen, beeldend kunstenaars en architecten. In dit geval was er sprake van een duidelijke multidisciplinaire integratie. Dit team introduceerde ook een verjonging van de pedagogische omgeving: het onderwijs vond plaats in een kleine zaal, rond een centrale tafel en met wekelijks een discussie tussen een stuk of tien studenten, drie docenten, een architect, een socioloog en een of meer ingenieurs, afhankelijk van de voortgang van het project en gebaseerd op de aanpak van de student.

In Studio 2, bijvoorbeeld in de werkgroepen van Maillard of Duplay, dwong de *cross-over* tussen architectuur en techniek de student om bestaande situaties (zoals de *Grands Ensembles*) kritisch te observeren en te analyseren, en de bouweconomie, de bouwindustrie, de typologie van het wonen en de projectmethodologie ter discussie te stellen. Het denken over architectuur werd ten dienste gesteld aan de samenleving. Niet een architect-ingenieur, maar wel een geëngageerd architect werd opgeleid, die met zijn aanpak zou bijdragen aan een op verschillende soorten kennis gebaseerde cultuur. Het doel was om de technische en constructieve onderdelen te integreren en op die manier de architectuur te herdefiniëren, weg van de standaardisatie.

vision of the profession, their customs and their convictions. This was the case with Henri-Paul Maillard and his collaborator Paul Ducamp, as well as with Georges Maurios, Michel Duplay, Denis Valode and members of the Atelier d'urbanisme et d'architecture (AUA) Jacques Kalisz, Jean Deroche and Jean Perrottet. As critics of the *Grands Ensembles*, of fragmented and functionalist urbanism and heavy industrialisation, they were interested in the notions of 'system', 'framework' and 'proliferation'. Technique, understood as a science of construction, was at the core of their studios: many engineers took part and gave lectures.

Technical sciences became operational for the design project: courses and exercises drew from materials, applied physics, structural systems, construction and the morphology of structures. New skills were integrated in line with how the professional environment changed. In 1984, for example, computer science, construction economics and rehabilitation, as well as topics like ecological design, were added. Teaching adapted to the development of architectural research by intellectualising and historicising the technical approach. Courses on the theory of structures and the history of ancient architecture met this need.

Multidisciplinarity typified the majority of studios, annual and optional: the studio teams planned topics for each semester, developing a thematic progressivity between them (from the architectural scale to the urban scale for example; or from a sociological perspective to the technical one). Subjects were developed as a way to criticise former Beaux-Arts subjects, but also as a criticism of contemporary mass production. In order to rethink *le logement pour le plus grand nombre*, it was necessary to master its technical dimensions, and to integrate its social dimension by developing adapted housing plans to insert into the urban context.

Studio 2, led by architect and researcher Claude Schnaidt, exemplified an approach that brought together various disciplines in an organised and gradual way, from the Bachelor's to the

graduate level. There was a real methodology to the project: gradually, the problems became more complex; a multidisciplinary team was involved on a weekly basis, and consisted of engineers, sociologists, visual artists and architects. In this case, multidisciplinary integration did take place. This team installed a rejuvenation of the pedagogic framework: a small room, with a central table, and with weekly and collective discussion, organised around a dozen students, three teachers, an architect, a sociologist and one or more engineers, depending on the progress of each project, and according to the student's approach.

In Studio 2, as in those of Maillard or Duplay, the crossover between architecture and technology compelled the student to observe and analyse existing situations critically (such as the *Grands Ensembles*) and to question construction economics, the industrialisation of buildings, the typology of housing and the project methodology. Thinking about architecture was put at the service of society. Not an architect-engineer, but a committed architect was trained, who could inscribe his approach in a culture informed by different kinds of knowledge. The aim was to integrate the technical and the constructive dimensions in order to redefine architecture, away from standardisation.

Regarding the humanities, everything was up for experimentation. From the beginning, social studies seemed to be looking for a place and a role – even in terms of content – at UP1. Historians, sociologists, geographers and economists who became involved in UPs had to reconfigure and even (re)invent a culture of architecture. They were mostly teachers and researchers, active at the Institute of the Environment (formed in 1969 by the Ministry of Culture, and France's first institute of multidisciplinary research and teaching focused on the environment) or in other emerging research structures: Jacques Allégret, Jean-Louis Cohen, Claire Duplay, Monique Eleb, Philippe Gresset, Antoine Haumont, Suzanne Paré and Michel Routon.

From 1968 to 1983, the social sciences found several slots in the curriculum.

Op het gebied van de menswetenschappen was de tijd rijp om te experimenteren. Vanaf het begin leek sociologisch onderzoek op zoek te zijn naar een plaats en een rol (ook inhoudelijk) bij UP1. Historici, sociologen, geografen en economen die betrokken raakten bij de UPs moesten de architectuurcultuur opnieuw configureren en zelfs opnieuw bedenken. Het waren vooral leerkrachten en onderzoekers, actief aan het Institut de l'Environnement (opgericht in 1969 op initiatief van het ministerie van Cultuur en het eerste Franse instituut voor multidisciplinair onderzoek en onderwijs gericht op het milieu) of in andere nieuw opgekomen onderzoeksinstituten, met mensen als Jacques Allégret, Jean-Louis Cohen, Claire Duplay, Monique Eleb, Philippe Gresset, Antoine Haumont, Suzanne Paré en Michel Routon.

Van 1968 tot 1983 kregen de sociale wetenschappen een duidelijke plek binnen het curriculum. Er werden verschillende methoden ontwikkeld om relaties te leggen met de architectuur en er werd steeds meer belang gehecht aan case studies, als de meest geschikte bijdrage aan theoretisch onderwijs. Het eerste jaar van de vakgroep sociologie veranderde verschillende keren in inhoud, waarbij veldonderzoek, antropologie, arbeidssociologie, en vooral colleges in een soort 'algemene sociologie' werden geïntegreerd. Vanaf 1984 werd de opleiding thematisch ingevuld, waarbij de bijdragen van de menswetenschappen specifiek gericht waren op architecturale problemen. In het kader van de vakgroep 'Sciences Sociales de l'Habitat', gereleateerd aan de vakgroep 'Architecture et Habitat' in het tweede jaar, werden niet minder dan acht lessen aangeboden, verplicht of facultatief, waaronder 'Histoire de l'habitation' en 'Études de cas'. Dit laatste vak gebruikte methoden uit de psycho-sociologie om de ervaring van het wonen te begrijpen, waaronder interviews met bewoners en een zorgvuldige analyse van de huurwoning door middel van fotografie. Later werden plattengronden toegevoegd om de bewoonbaarheid van woningbouw te bestuderen. De bewoner was zodoende niet langer een fictie, en de sociale missie van de architect kreeg een concrete dimensie.

In het algemeen werden de menswetenschappen minder vaak opgenomen in het curriculum dan de technische wetenschappen, hoewel er sinds de jaren 1970 verschillende pogingen daartoe werden ondernomen, waaronder die van Deroche en Allégret in 1974. Hun werkgroep over collectieve woningbouw confronteerde studenten met sociale woningbouw in de buitenwijken van Parijs. Het jaar begon met bezoeken en casestudies die aansloten bij een sociologische en architectonische aanpak. Dergelijke analyses zorgden voor een kritisch perspectief op woningbouwprogramma's en voor een subtielere typologie. De technische aanpak verplichtte de studenten om echte metingen en observaties te integreren, zoals constructieve patronen, maar ook die van de huishoudelijke uitrusting en de organisatie van de plattengronden. De ontwerpregels werden vastgepind op het raakvlak van sociale praktijk en techniek, rekening houdend met de stedelijke context. Bij de assemblage van de wooneenheden ging het om het aan de orde stellen van de aanwezige typologie, de articulatie van schaalniveaus, stedelijke integratie en de overgang van grote stad naar een intiemere omgeving.

Vanaf 1984 was woningbouw niet langer alleen maar een projectoefening, en ook niet alleen maar een maatschappelijk probleem. Woningbouw werd een focus van onderzoek en een studieobject in een sociaal, ruimtelijk en historisch perspectief. Het begrip habitat onderstreept deze paradigmaverschuiving. Met haar specifieke kennis en methoden die door onderzoek waren ontwikkeld, was architectuur een autonome discipline geworden.

Terwijl de technische vakken duidelijk gestructureerd werden en vanaf het begin operationeel waren, veranderde het vakonderwijs in de sociale wetenschappen geleidelijk aan, na experimenten met diverse onderwijsmodi (vakgroepen, werkgroepen, colleges en casestudies) en door zich te richten op architectuurproblemen, in een trans-disciplinair onderzoeksproject: wonen. Door het creëren van een dialoog tussen architectuur en onderzoeks- en analysemethoden hebben de menswetenschappen bijgedragen aan de ontwikkeling van een

Different methods to connect with architecture were developed, and increasing importance was given to case studies, as the most operative arrangement for theoretical teaching. The first-year sociology course changed several times, gradually integrating methods of field surveys, anthropology, sociology of the profession and especially tutorials of a 'general sociology'. In 1984, the different years became thematic, defining the contributions of the humanities in relation to architectural problems. As part of the 'Sciences Sociales de l'Habitat' courses, related to the 'Architecture et Habitat' courses in the second year, no fewer than eight lessons were offered, obligatory or optional, including 'Histoire de l'habitation' and 'Études de cas'. The latter borrowed methods from psycho-sociology to help understand the experience of housing, including interviews with residents and a careful analysis of the tenancy by using photography. Later, detailed occupancy plans were added to study the habitability of housing. The inhabitant was no longer fictitious, and the social mission of the architect took on a concrete dimension.

The humanities were incorporated less frequently than the technical sciences, although attempts were made in the 1970s, including one by Deroche and Allégret in 1974. Their housing studio brought the students face to face with social housing programmes in the suburbs of Paris. The year started with visits and case studies that joined sociological and architectural approaches; these analyses contributed to a criticism of the housing programme and its typological refinement. The technical approach obliged students to integrate real measurements, those of the pattern of construction but also those of the household equipment and even of surface layouts. The design rules were set at the interface between social practices and technology, considering the urban context. The assemblage of the dwelling units questioned the distributive type, the articulation of scales, urban integration and the gradation of the city towards greater intimacy.

Since 1984, the humanities have had a greater presence in studios with respect

to specific themes. Housing was no longer just a project exercise, nor even only a societal issue, but it became a research focus and a study object in a social, spatial and historical perspective. The concept of habitat underlines this paradigm shift. With its specific knowledge and methods developed through research, architecture had become a discipline.

While the technical courses had been operational from the beginning, the social science lessons changed gradually, following trials of teaching modes (courses, seminars, tutorials and case studies) and by engaging with architectural problems, turned into a transdisciplinary research object: dwelling. By creating a dialogue between architecture and methods of investigation and analysis, the humanities helped to develop a field of research, as well as a profile of the architect-researcher. The profile of the committed architect became diverse. Commitment was no longer limited to a social and political vision of the *logement pour le plus grand nombre*, supported by better technical mastery, but it broadened to include residents' specificity, researching and building interdisciplinary knowledge.

How is one taught to be the committed architect society yearns for? This question leads to another: Which committed architect(s) should be trained? Between 1968 and 1984, UP1 teachers experimented with multidisciplinary: to train architects who are socially responsible but also good technicians. The multidisciplinary team developed other tools, raised other issues and discovered what the alchemy between architecture and the humanities could produce in terms of methods, knowledge and sociospatial issues. The interaction between research and teaching was discovered, and the curriculum reconfigured according to transdisciplinary issues. The accumulation of juxtaposed subjects was replaced with a thematic articulation of the lessons and integration within the studios.

From 1968 to 1984, UP1 tried to adjust, without losing its identity, to changing urban and architectural circumstances: the issue of rehabilitation and of the city

onderzoeksgebied en een profiel van de architect-onderzoeker. Het profiel van de geëngageerde architect werd breder. De betrokkenheid bleef niet langer beperkt tot een sociale en politieke visie op *le logement pour le plus grand nombre*, ondersteund door een betere technische beheersing, maar incorporeerde ook de specificiteit van de bewoners, onderzoek en de opbouw van interdisciplinaire kennis.

Hoe leer je de geëngageerde architect te zijn waar de samenleving op zit te wachten? Deze vraag leidt tot een andere: welke geëngageerde architect(en) moet(en) worden opgeleid? Tussen 1968 en 1984 experimenteerden de UP1-docenten met verschillende vormen van multidisciplinariteit. Ze leidden maatschappelijk geëngageerde architecten op die tevens zeer goede technici waren. Onderweg ontwikkelde het multidisciplinaire team ook andere instrumenten, stelde andere kwesties aan de orde en ontdekte wat de alchemie tussen architectuur en menswetenschappen kan opleveren in termen van methoden, kennis en sociaal-ruimtelijke vraagstukken. De interactie tussen onderzoek en onderwijs werd ontdekt en het hele curriculum werd ingedeeld volgens trans-disciplinaire vraagstukken. De stapeling van onderscheiden vakken werd vervangen door een thematische lesmethode met een integratie daarvan binnen werkgroepen.

Tussen 1968 tot 1984 probeerde UP1, zonder haar oorspronkelijke identiteit op te geven, zich aan te passen aan wijzigende stedelijke en architecturale omstandigheden: hergebruik en het belang van de stad als essentiële thema's werden aangevuld met technische en sociale klemtonen. De interactie tussen technologie, maatschappij en stedelijkheid bleef op die manier een uitdaging voor de toekomst. Zoals boven vermeld voerde UP1 in 1984 een hervorming door waardoor de identiteit van de opleiding veranderde. De gedrevenheid van de opleiding ten aanzien van *le logement pour le plus grand nombre* en de manier waarop deze huisvesting anders kon worden geclassificeerd (veel oprichters van UP1 waren lid van de Parti communiste français), zorgde voor een

vernieuwing van binnenuit. Door docenten in de menswetenschappen in het curriculum te integreren, integreerde het ook hun vragen, wetenschappelijke vraagstukken en vermogen om disciplinaire grenzen te overschrijden en te problematiseren. In 1984 was de nieuwe École d'architecture de Paris-Villemin in staat een van de belangrijkste plekken voor postdoctoraal onderzoek aan te bieden, gaf ze een wetenschappelijk tijdschrift uit (*In Extenso*) en werden in 1990 twee onderzoekslaboratoria opgericht: GSA (Géométrie, Structure et Architecture) en ACS (Architecture, Culture, Société). Met name de protagonisten van dit laboratorium (Cohen, Eleb en Tsiomis) zouden vanaf 1992 het doctoraalprogramma in de architectuur opzetten.

In 2001 fuseerde de school met drie andere voormalige UPs tot de École nationale supérieure d'architecture de Paris-Val de Seine.

Vertaling: David Peleman

was combined with technical and social dimensions. Establishing the interaction among technology, society and urbanity remained a challenge for the future. Following reforms in 1984, UP1's identity changed. Many of its founders were members of the French Communist Party, and the obsession with *logement pour le plus grand nombre* and the means to reclassify it was renewed from within. By incorporating teachers in the humanities, their questions were also integrated, together with their scientific issues and their ability to problematise and transcend disciplinary boundaries. In 1984, the new École d'architecture de Paris-Villemin had one of the most significant postgraduate research offers, a scientific journal (*In Extenso*) and soon also two research laboratories, GSA (Géométrie, Structure et Architecture) and ACS (Architecture, Culture, Société), were created in 1990. In 1992 this laboratory's protagonists (Cohen, Eleb and Tsiomis) would put in place the doctoral programme.

In 2001, the school merged with three other UPs to become the École nationale supérieure d'architecture de Paris-Val de Seine.